

JAARVERSLAG 2025

INLEIDING

In 2018 is de Stichting Joods Erfgoed Harderwijk opgericht met als belangrijkste doelstelling: *“De herinnering aan de voormalige Joodse gemeenschap van Harderwijk te bevorderen en alle culturele, maatschappelijke en religieuze aspecten daarvan onder de aandacht te blijven brengen, zowel in woord als in beeld.”*

Bestuurlijke ontwikkelingen

2025 startte het bestuur met de volgende leden: Matty Moggré, Jan Wallet, Albert Bos, Erik van Marle.

De expositie

De stichting maakt gebruik van de synagoge waar op de bovenverdieping door Anton Daniëls een foto-expositie was ingericht. De eerste jaren van haar bestaan richtte het bestuur zich op het uitbreiden van de expositie, het laten ontwikkelen van animatiefilmpjes en op het ontwikkelen van een documentaire over de Joodse Harderwijkers. Er kwamen vrijwilligers en de expositie kon werken met openingstijden. Gasten en toeristen konden er terecht voor de verhalen en zij konden de films bekijken. In 2022 ontstonden de plannen om de tentoonstellingsruimte grondig op te knappen en te vernieuwen. Met hulp en bijdragen, o.a. van de gemeente, is er een plan ontwikkeld: de zgn. “antisemitisme experience”.

In 2025 is er naarstig gezocht naar financiering voor de uitvoering van het plan. De regiodeal was een mooie kans. Bestuursleden deden een aanvraag, er volgden veel gesprekken met o.a. de vertegenwoordiger van de Veluwe Alliantie en de gemeente. De gemeente toonde zich bereid de cofinanciering (eis van de Veluwe deal) te verstrekken door de aankoop van het gebouw. De eigenaar van het gebouw wilde het pand immers verkopen. In de tweede helft van het jaar 2025 leken alle seinen op groen te staan. Echter, de eigenaar wilde niet langer wachten op een definitieve beslissing en verkocht het pand aan een particulier belangstellende. Daarmee kwam er een eind aan alle plannen en ook aan veel ontwikkelde en bestaande activiteiten. Er was geen plaats meer in de synagoge en de expositie is in oktober ontmanteld. Subsidie vanuit de regiodeal plus cofinanciering is niet meer aan de orde.

Hoe verder?

In 2026 zal het huidige bestuur zich bezinnen op de ontstane situatie. Zonder fysiek erfgoed zal het moeilijk worden de doelstellingen van de stichting te blijven realiseren.

Doorgaande activiteiten 2025

Naast de inzet van bestuursleden voor het verkrijgen van subsidies voor en het verfijnen van het plan antisemitisme experience zijn er in 2025 veel activiteiten uitgevoerd. Door het beëindigen van werkzaamheden door de stichting Oude Synagoge en daarmee ook de huur van het pand is het gebouw in principe gesloten. De eigenaar ging akkoord met het voortzetten van de openstelling van de expositie en incidenteel gebruik. Er was belangstelling van de Messiasbelijdende Joden in Harderwijk om diensten te houden in deze synagoge. Een structureel gebruik bleek niet mogelijk.

Het jaar 2025 kenmerkte zich, naast de plannen voor de ontwikkeling van de experience en het verkrijgen van middelen, door de volgende activiteiten:

a. Herdenken

Het jaar begon met de Auswitch herdenking in januari, in het bijzijn van burgemeester en wethouder. Rabbijn Lody van de Kamp begeleidde de herdenking. De namen van de omgebrachte Harderwijkse Joden zijn genoemd, waarbij een kort in memoriam uitgesproken werd.

De stichting is betrokken geweest bij de organisatie van 80 jaar bevrijding. Enkele weken voorafgaande aan 4 en 5 mei heeft in samenwerking met het Filmhuis de documentaire Joodse Harderwijkers gedraaid. Beide keren was de zaal uitverkocht.

Op 4 mei heeft de Stichting bloemen gelegd tijdens de algemene dodenherdenking op de begraafplaats van Harderwijk.

b. De expositie

Vanaf begin mei 2025 tot eind oktober 2025 is de expositie 3 middagen en tijdens de schoolvakanties 4 middagen bemenst geweest. Een groep van plm. 20 vrijwilligers heeft een kleine 600 bezoekers ontvangen. Op de Open Monumentendagen bezochten nog eens een groot aantal (plm. 300) bezoekers de expositie.

De toegang was gratis, maar veel bezoekers doneerden een bijdrage. De bezoekers vertelden zelf ook verhalen en ervaringen. In het gastenboek lezen we: *“Dit is een belangrijke geschiedenis die niet vergeten mag worden. – “Erg indrukwekkend” – “een hele mooie rondleiding gekregen en aangrijpend beeldmateriaal, opdat wij nooit vergeten.”*

En ja... in september en oktober lezen we vooral de oproep: *“Deze plek moet voor Harderwijk behouden blijven.”*

c. Sederavond

Rondom de Joodse Pesachviering organiseerden werd er in de synagoge een maaltijd georganiseerd voor donateurs, lezers van de nieuwsbrief, vrijwilligers en belangstellenden. Het gebruik van de Sedermaaltijd werd uitgelegd en ook geproefd. Joden herdenken tijdens die maaltijd dat ze slaaf waren in Egypte, maar dat God hen daaruit bevrijdde.

d. Onderwijs

Martin vd Wal, één van de vrijwilligers, verzorgt lessen op scholen. Rond de viering van 80 jaar vrijheid op 5 mei kwamen basisschoolklassen de expositie bezoeken en

informatie ophalen. In de loop van het jaar kwam er een vwo-klas uit Ermelo. We moesten het jaarlijkse bezoek in december van mbo-leerlingen afzeggen, helaas.

e. Lezingen

In 2025 zijn er weer een aantal lezingen verzorgd. Een enkele keer gebeurde dat in de synagoge, de meeste lezingen vonden plaats op locatie.

f. Kraam; PR

Een kleine groep vrijwilligers heeft een kraam ingericht voor verkoop van typisch Joodse producten, maar ook van andere producten. De kraam stond bij de expositie, maar was ook op diverse plaatsen in Harderwijk bij een activiteit aanwezig. De opbrengst hiervan was natuurlijk bestemd voor de stichting.

g. Belevingszuil

In 2025 zijn er in samenwerking met de Joodse organisaties op de NW Veluwe door de provincie belevingszuilen geplaatst. In Harderwijk staat deze bij de Smeepoort. Het is een zuil waar het verhaal van Ezechiël de Lange verteld wordt. De zuilen staan op de route van het Westerborkwandelpad. Vier andere NW Veluwse gemeenten hebben zo'n zuil geplaatst, met een verhaal over een Joodse inwoner.

h. Heruitgave “Joodse Harderwijkers” van Anton Daniels.

Het plan was om eind 2025 een herziene uitgave van het boek klaar te hebben. Tegenvallers zijn er de oorzaak van dat dit nog niet gerealiseerd is. We verwachten een nieuwe uitgave in 2026.

i. Samenwerken versterken met organisaties

- Landelijk netwerk Joods Erfgoed

In 2024/2025 is het landelijk netwerk Joods Erfgoed opgericht vanuit het Joods Kwartier en de UVA in Amsterdam. Bart Wallet is een van de initiatiefnemers. De stichting JEH maakt deel uit van dit netwerk.

Enkele bestuursleden hebben de synagoge in het voorjaar van 2025 bezocht en waren onder de indruk van de antisemitisme experience.

- Stadsgidsen-struikelstenen- Joodse wandeling

De beide organisaties voor rondleidingen in de stad, te weten Het Stadsgilde Harderwijk en Rondeel, hebben een informatieavond gevolgd in de synagoge en nemen dit gebouw met haar geschiedenis mee in hun rondleidingen. Regelmatig staan er groepjes mensen bij het pand en luisteren naar de verhalen die over dit pand te vertellen zijn. Rondeel heeft in samenwerking met het Joods Erfgoed een specifiek Joodse stadswandeling ontwikkeld. Beide organisaties krijgen regelmatig de vraag waarom er in Harderwijk geen struikelstenen liggen. Er zijn gesprekken gevoerd met Anton Daniëls en Matty Moggré. Beide organisaties hebben een werkgroep gevormd, die er voor wil zorgdragen dat ook in Harderwijk deze gedenkstenen te vinden zijn.

- De historische vereniging Herderewich

De vereniging is medeoprichter van de Stichting en is betrokken bij de activiteiten. Jaarlijks ontvangt de Stichting Joods Erfgoed een donatie.

- Syneon

SJEH is lid van het netwerk SYNEON, een samenwerkingsverband tussen synagogen in Noord en Oost-Nederland. De verschillende organisaties ontmoeten elkaar een keer per jaar. Dit jaar was de samenkomst in het Apeldoornsche Bosch. Er is een website opgezet.

j. Communicatie en PR

SJEH geeft een digitale nieuwsbrief uit. Inmiddels is het aantal lezers gegroeid naar 350 adressen. In 2025 zijn er 7 nieuwsbrieven uitgegaan. Daarnaast beheert SJEH een website: www.sjeh.nl Er is een facebookpagina aangemaakt. En via kranten en toeristeninformatie wordt er gewerkt aan naamsbekendheid. En er is gestart met een donateursregister.

Uiteraard liggen er op de kraam informatiefolders.

Tenslotte

Ook in het jaar 2025 heeft de Stichting weer veel en vaak kunnen laten zien wie de Joodse gemeenschap was in Harderwijk, wat mensen betekenden en wat we nu missen in onze straten. De oorlog tussen Israël en de omringende landen doen het antisemitisme in Nederland toenemen. Meer dan ooit is het belangrijk om het verhaal te blijven vertellen, maar ook om op te treden tegen geweld tegen Joden in de Nederlandse en Europese samenleving. Zij hebben geen deel aan de strijd in Gaza. Welke rol de Stichting Joods Erfgoed daarbij nog kan spelen is een open vraag.

Het bestuur per 31-12-2025

Voorzitter/secretaris: Matty Moggré

Penningmeester: Jan Wallet

Projectontwikkeling Erik van Marle

Anton Daniëls is inhoudelijk adviseur.

STICHTING JOODS ERFGOED IN CIJFERS

Aantal vrienden (nieuwsbrief	250
Aantal nieuwsbrieven	6
Aantal vrijwilligers	18
vrijwilligersbijeenkomsten	3
Bezoeken aan Amsterdam en Apeldoorn	
Open middagen	75
Geregistreerde bezoekers	500
Aantal geschatte bezoekers (monumentendagen e.a.)	500
Bezoek van schoolklassen (po en mo)	4
Bezoek van diverse groepen (max. 30 deeln.)	5
Verzorgde lezingen	6